

Финансиски извештаи и извештај на независниот ревизор

Мермерен Комбинат АД Прилеп

31 декември 2019 година

Содржина

	Страна
Извештај на независниот ревизор	1
Извештај за финансиската состојба	3
Извештај за сеопфатната добивка	4
Извештај за промените во капиталот	5
Извештај за парични текови	6
Белешки кон финансиските извештаи	7

Извештај на независниот ревизор

Grant Thornton DOO
1000 Skopje
Ul. Sv. Kiril i Metodij 52 b - 1/20
Macedonia

T +389 2 3214 700
F +389 2 3214 710
E Contact@mk.gt.com
www.grantthornton.mk

До Раководството и Акционерите на
Мермерен Комбинат АД, Прилеп

Извештај за финансиските извештаи

Ние извршивме ревизија на придружните финансиски извештаи на Мермерен Комбинат АД, Прилеп (“Друштвото”), составени од Извештај за финансиската состојба на ден 31 декември 2019 година, и Извештај за сеопфатната добивка, Извештај за промените во капиталот и Извештај за паричните текови за годината што тогаш заврши, како и преглед на значајните сметководствени политики и други објаснувачки белешки вклучени на страните од 3 до 42.

Одговорност на Раководството за финансиските извештаи

Раководството е одговорно за изготвување и објективно презентирање на овие финансиски извештаи согласно сметководствените стандарди прифатени во Република Северна Македонија, како и за воспоставување на таква внатрешна контрола која Раководството утврдува дека е неопходна за да овозможи изготвување на посебни финансиски извештаи кои се ослободени од материјално погрешно прикажување како резултат на измама или грешка.

Одговорност на ревизорот

Наша одговорност е да изразиме мислење за овие финансиски извештаи врз основа на извршената ревизија. Ние ја извршивме ревизијата во согласност со ревизорските стандарди прифатени во Република Северна Македонија¹. Тие стандарди бараат наша усогласеност со етичките барања, како и тоа ревизијата да ја планираме и извршуваме на начин кој ќе ни овозможи да стекнеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешно прикажување. Ревизијата вклучува спроведување на процедури со цел стекнување ревизорски докази за износите и објавувањата во финансиските извештаи. Избраните процедури зависат од проценката на ревизорот и истите вклучуваат проценка на ризиците од постоење на материјално погрешно прикажување во финансиските извештаи, било поради измама или грешка. При овие проценки на ризиците ревизорот ја зема во предвид внатрешната контрола релевантна за подготвување и објективно презентирање на посебните финансиски извештаи на Друштвото со цел креирање на такви ревизорски процедури кои ќе бидат соодветни на околностите, но не и за потребата да изрази мислење за ефективността на внатрешната контрола на Друштвото.

¹ Меѓународни стандарди за ревизија („МСР“) издадени од страна на Одборот за меѓународни стандарди за ревизија и уверување („ОМСРУ“), кои стапија на сила на 15 декември 2009 година, преведени и објавени во Службен весник на Република Македонија број 79 од 2010 година

Ревизијата, исто така вклучува и оценка на соодветноста на применетите сметководствени политики и на разумноста на сметководствените проценки направени од страна на Раководството, како и оценка на севкупната презентација на финансиските извештаи.

Ние веруваме дека ревизорските докази кои што ги имаме прибавено се достатни и соодветни за да обезбедат основа за нашето ревизорско мислење.

Мислење

Според наше мислење, финансиските извештаи ја претставуваат објективно, во сите материјални аспекти, финансиската состојба на Мермерен Комбинат АД, Прилеп на ден 31 декември 2019 година, како и резултатот од неговото работење и паричните текови за годината што тогаш завршува, во согласност со сметководствените стандарди прифатени во Република Северна Македонија.

Извештај за други правни и регулаторни барања

Раководството на Друштвото е исто така одговорно за изготвување на годишниот извештај за работењето на Друштвото за 2019 година во согласност со член 384 од Законот за трговски друштва. Наша одговорност е да изразиме мислење за конзистентноста на годишниот извештај, со историските финансиски информации објавени во годишната сметка и ревидираните финансиски извештаи на Друштвото со состојба на и за годината која завршува на 31 декември 2019, во согласност со ревизорските стандарди прифатени во Република Северна Македонија, како и во согласност со барањата на член 34, став 1, точка (А) од Законот за Ревизија.

Наше мислење е дека, историските финансиски информации изнесени во Годишниот извештај за работењето на Друштвото со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019, се конзистентни, во сите материјални аспекти, со информациите објавени во годишната сметка и ревидираните финансиски извештаи на Друштвото со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019.

Скопје,
13 март 2020 година

Грант Торнтон ДОО, Скопје

Управител
Марјан Андонов

Овластен ревизор
Маја Атанасовска

Извештај за финансиската состојба

	Бел.	(Во 000 МКД) На 31 декември	
		2019	2018
Средства			
Нетековни средства			
Недвижности, постројки и опрема	5	810,049	584,953
Нематеријални средства	6	96,930	93,624
		906,979	678,577
Тековни средства			
Залихи	8	332,669	298,536
Побарувања од купувачи и останати побарувања	9	526,597	131,477
Финансиски побарувања	10	217,439	308,083
Парични средства и еквиваленти	11	563,777	1,348,336
		1,640,482	2,086,432
Вкупно средства		2,547,461	2,765,009
Капитал	12		
Акционерски капитал		285,761	285,761
Останати компоненти на капиталот		555,740	810,865
Акумулирана добивка		1,524,685	1,435,229
Вкупен капитал		2,366,186	2,531,855
Обврски			
Нетековни обврски			
Позајмици	13	60,491	70,180
		60,491	70,180
Тековни обврски			
Позајмици	13	9,679	9,680
Обврски кон добавувачи и останати обврски	14	87,952	77,045
Обврски за данок на добивка		15,839	69,253
Обврски кон државни институции	15	7,314	6,996
		120,784	162,974
Вкупно обврски		181,275	233,154
Вкупно капитал и обврски		2,547,461	2,765,009

Овие финансиски извештаи се одобрени од Одборот на директори на Друштвото на 13 март 2020 година и потпишани во негово име од:

Christoforos Pavlidis
Претседател на
Одборот на директори

Vasileios Anagnostou
Главен Извршен директор

Nikos Michalopoulos
Финансиски директор

Извештај за сеопфатната добивка

	Белешки	(Во 000 МКД)	
		Година што завршува на 31 декември	
		2019	2018
Приходи од продажба	16	2,223,060	2,456,803
Цена на чинење на продажбата	17	(577,495)	(709,742)
Бруто добивка		1,645,565	1,747,061
Административни и продажни трошоци	18	(273,097)	(211,084)
Останати деловни приходи	20	3,063	10,074
Добивка од редовно работење		1,375,531	1,546,051
Финансиски приходи	21	14,039	7,497
Финансиски (расходи)	21	(17,758)	(12,989)
Финансиски (расходи), нето		(3,719)	(5,492)
Добивка пред оданочување		1,371,812	1,540,559
Данок на добивка	22	(134,031)	(137,001)
Добивка за годината		1,237,781	1,403,558
Останата сеопфатна добивка за годината		-	-
Вкупна сеопфатна добивка за годината		1,237,781	1,403,558
Тековна добивка која им припаѓа на имателите на обични акции		1,237,781	1,403,558
Вкупна сеопфатна добивка која им припаѓа на имателите на обични акции		1,237,781	1,403,558
Заработувачка по акција – основна и разводнета (во денари по акција)	25	264.10	299.50
- Редовно работење		264.10	299.50
Вкупно		264.10	299.50
ЕБИТДА		1,480,023	1,690,245

Извештај за промените во капиталот

				(Во 000 МКД)
	Акционер- ски капитал	Резерви	Акумулирана добивка	Вкупно
На 1 јануари 2019	285,761	810,865	1,435,229	2,531,855
Реинвестирана добивка	-	(253,579)	53,579	-
Објавени дивиденди (Бел.12)	-	-	(1,403,450)	(1,403,450)
Вкупни трансакции со сопствениците	-	(253,579)	(1,149,871)	(1,403,450)
Добивка за годината	-	-	1,237,781	1,237,781
<i>Останата сеопфатна добивка:</i>				
Трансфер на вишокот на продадени и расходувани материјални средства	-	(1,546)	1,546	-
Вкупна останата сеопфатна добивка	-	(1,546)	1,546	-
Вкупна сеопфатна добивка	-	(1,546)	1,239,327	1,237,781
На 31 декември 2019	285,761	555,740	1,524,685	2,366,186
На 1 јануари 2018	285,761	374,520	678,432	1,338,713
Реинвестирана добивка	-	442,640	(442,640)	-
Објавени дивиденди (Бел.12)	-	-	(210,416)	(210,416)
Вкупни трансакции со сопствениците	-	442,640	(653,056)	(210,416)
Добивка за годината	-	-	1,403,558	1,403,558
<i>Останата сеопфатна добивка:</i>				
Трансфер на вишокот на продадени и расходувани материјални средства	-	(6,295)	6,295	-
Вкупна останата сеопфатна добивка	-	(6,295)	6,295	-
Вкупна сеопфатна добивка	-	(6,295)	1,409,853	1,403,558
На 31 декември 2018	285,761	810,865	1,435,229	2,531,855

Финансиски извештаи
31 декември 2019 година

Извештај за парични текови

Белешки	(Во 000 МКД)	
	Година што завршува на 2019	31 декември 2018
Оперативни активности		
Добивка пред оданочување	1,371,812	1,540,559
<u>Корекции за:</u>		
Амортизација и депрецијација	5,6	140,769
	8,17,18,	
Расход од обезвреднување на застарени залихи	23	23,521
Растур, расипување и крш	8,18, 23	5,334
Нето евидентирана вредност на отпишана опрема	5,18	4,858
Кусоци	8,18	1,060
Расход од оштетување и отпис на побарувања	9,18	30
Нето евидентирана вредност на продадена опрема	5,18	19,550
Загуба од продадени материјални средства	5,18	12,744
Отпис на обврски и вишоци по попис	20	(236)
Приход од продадени материјални средства	5,20	(477)
Отпис на обврски по дивиденди	20	(43)
Приход од наплата на претходно резервирани побарувања	9,20	(64)
Камати, нето	21	2,064
Добивка од работење пред промени во оперативен капитал	1,506,125	1,749,669
<u>Промени во оперативниот капитал:</u>		
Залихи	(62,904)	3,789
Побарувања од купувачи и останати побарувања	(395,521)	(76,499)
Обврски кон добавувачи и останати обврски	17,732	(70,644)
Готовина во деловното работење	1,065,432	1,606,315
Платени камати	(2,867)	(3,124)
Платен данок на добивка	(193,884)	(116,145)
Парични текови од деловното работење	868,681	1,487,046
Инвестициони активности		
Набавка на материјални средства	(319,543)	(201,482)
Набавка на нематеријални средства	(15,120)	(3,806)
Прилив од продажба на опрема	155	7,283
Пласмани на депозити во банки, нето	90,644	(308,083)
Примени камати	3,465	1,052
Парични текови (употребени во) инвестициони активности	(240,399)	(505,036)
Финансиски активности		
(Отплата на позајмици)	(9,690)	(2,552)
Прилив на позајмици	-	-
Платени дивиденди и поврзани даноци	(1,403,151)	(46)
Парични текови (употребени во) фин. активности, нето	(1,412,841)	(2,598)
Нето промени кај паричните средства и еквиваленти	(784,559)	979,411
Парични средства и еквиваленти на почетокот	11	368,925
Парични средства и еквиваленти на крајот	11	1,348,336

Белешки кон финансиските извештаи

1 Општи информации

Мермерен Комбинат А.Д. Прилеп (“Друштвото”) е Акционерско Друштво основано и со седиште во Република Северна Македонија. Адресата на неговото регистрирано седиште е: Ул. “Крушевски пат” бб, Прилеп, Република Северна Македонија.

На 10 Април 2009 Stone Works Holdings Coöperatief U.A(компанија основана во Холандија) се стекна со 88,4% од акционерскиот капитал на Друштвото.

На 5 Септември 2017, Pavlidis S.A. Marble-Granite од Грција (“Pavlidis”) се стекна со 100% од капиталот на Stone Works.

На 26 Февруари 2018, Pavlidis објави понуда на сопствениците на ELPIS за да купи ELPIS. Во периодот од 01.03.18 до 28.03.18 беа купени вкупно 310,262 ELPIS, што претставува 6,62% од вкупните акции на Друштвото.

На 28 Јуни 2018, Stone Works купи дополнителни 34,449 акции и на 12 Јули уште 5,082 акции. Следствено, на 31 декември 2019 е сопственик на 89,25% од акционерскиот капитал.

Акциите на Друштвото котираат на Македонската берза за хартии од вредност и на Атинската берза за хартии од вредност преку ELPIS статус (потврди од грчки депозитар).

Основната дејност на Друштвото вклучува ископ, обработка и дистрибуција на мермер и декоративен камен. Друштвото потпиша договор за концесија за право на ископ со важност до 2030 година. Друштвото ги врши деловните активности на домашен и странски пазари, и со состојба на 31 декември 2019 година вработува 366 лица (2018: 370 лица).

2 Сметководствени политики

Во продолжение се прикажани основните сметководствени политики употребени при подготовката на овие финансиски извештаи. Овие политики се конзистентно применети на сите прикажани години, освен доколку не е поинаку наведено.

**Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)**

2.1 Основа за подготовка

Овие финансиски извештаи се подготвени во согласност со Законот за трговски друштва (“Службен весник на РМ” бр. 28/2004 ... 120/2018) и Правилникот за водење сметководство (“Службен весник на РМ” бр. 159 од 29 декември 2009 година, бр. 164 од 2010 година и 107 од 2011 година). Според овој Правилник се пропишува водењето сметководство во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ) вклучувајќи ги и Толкувањата на постојниот комитет за толкување (ПКТ) и Толкувања на Комитетот за толкување на меѓународното финансиско известување утврдени од Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (КТМФИ) издадени на 1 јануари 2009 година.

Финансиските извештаи се подготвени според концептот на историска вредност освен за финансиските средства расположливи за продажба и финансиските средства и обврски (вклучувајќи ги и деривативни инструменти), доколку постојат, кои се мерат по објективната вредност. Основите за мерење на секој поединечен вид на средство, обврска, приход и расход се детално опишани во продолжение на оваа белешка.

Подготовката на овие финансиски извештаи во согласност со сметководствените стандарди прифатени во Република Северна Македонија бара употреба на одредени критични сметководствени проценки. Таа исто така бара Раководството на Друштвото да употребува свои проценки во процесот на примена на сметководствените политики. Подрачјата што вклучуваат повисок степен на проценка или комплексност, или подрачјата во кои претпоставките и проценките се значајни за финансиските извештаи, се обелоденети во Белешка 4: Значајни сметководствени проценки.

Финансиските извештаи се изготвени со состојба на и за годините кои завршуваат на 31 декември 2019 и 2018. Тековните и споредбените податоци во рамки на овие финансиски извештаи се изразени во денари, освен доколку не е поинаку нагласено.

**2.2 Трансакции во странска валута
Функционална и презентациска валута**

Друштвото ја води својата сметководствена евиденција и ги составува своите законски извештаи во локална валута, односно во Македонски Денар (МКД), што претставува функционална и презентациска валута на Друштвото.

Трансакции и салда

Трансакциите деноминирани во странска валута се искажани во Македонски денари со примена на официјалниот среден курс на денот на трансакцијата. Средствата и обврските деноминирани во странска валута се искажани во Македонски денари (“денари”) по средниот курс на Народната Банка на Република Северна Македонија на последниот ден од пресметковниот период. Сите добивки и загуби кои произлегуваат од курсните разлики прикажани се во Извештајот за сеопфатната добивка како приходи или расходи од финансирање во периодот на нивното настанување. Средните девизни курсеви кои беа применети за прикажување на позициите на Извештајот за финансиска состојба деноминирани во странска валута, се следните.

	31 декември 2019	31 декември 2018
1 УСД	54.9518 денари	53,6887 денари
1 ЕУР	61.4856 денари	61,4950 денари
Прос. курс на Евро	61.5053 денари	61.5111 денари

2.3 Недвижности, постројки и опрема

Недвижностите, постројките и опремата се евидентирани по набавна вредност или по претпоставена набавна вредност намалена за соодветната исправка на вредноста и загуби поради обезвреднување, доколку постојат. Претпоставената набавна вредност претставува ревалоризирана набавна вредност врз основа на извршена независна проценка во 2002 година. Недвижностите, постројките и опремата набавени по 2002 година се првично се признаваат по нивната набавна вредност.

Зголемувањето на евидентираната вредност на недвижностите, постројките и опремата поради ревалоризацијата е признаено во корист на ревалоризационите резерви во рамките на капиталот на Друштвото. Кога ревалоризираните средства се расходуваат или продаваат, соодветниот дел од ревалоризационите резерви се пренесува во корист на акумулираните добивки.

Депрецијацијата се пресметува во Извештајот за сеопфатната добивка според право-пропорционалната метода во текот на проценетиот корисен век на недвижностите, постројките и опремата. Изградените недвижности, постројки и опрема се амортизираат од моментот на нивното ставање во употреба. Депрецијација не се пресметува на земјиштето и инвестициите во тек.

Проценетиот корисен век е како што следи:

	31 декември 2019	31 декември 2018
Згради	40 години	20 години
Машини	10 години	4-10 години
Погонска опрема	4-5 години	4-10 години
Моторни возила и мебел	4-5 години	4-5 години
Нематеријални средства	5-16 години	5-17 години

Вкупната амортизација за годината која завршува на 31 декември 2019 година е 104,492 илјади денари. Доколку корисниот век на основните средства беше со вредности исти како на 31 декември 2018, вкупната амортизација ќе беше на износ 115,839 илјади денари.

Резидуалните вредности како и векот на употреба на средствата се проверуваат и доколку е потребно се корегираат, на секој датум на Извештајот за финансиската состојба. Евидентираната вредност на средствата се намалува веднаш до нивната надоместлива вредност во случај кога евидентираната вредност ја надминува надоместливата вредност (Белешка 2.5).

Приходите или расходите поврзани со оттуѓувања се одредуваат по пат на споредба на приливите од оттуѓување со евидентираните износ и се евидентираат во Извештајот за сеопфатната добивка како останати приходи или останати расходи.

Трошоците по камати за позајмици кои се користат за финансирање на изградба на недвижностите, постројките и опремата се капитализираат за време на периодот кој е потребен да се завршат и подготват средствата за нивно ставање во употреба. Останатите трошоци по основ на позајмици се евидентирани како трошок.

Трошоците за редовно одржување и поправки се евидентираат како деловни расходи во моментот на нивното настанување. Унапредувањата на постоечките средства се капитализираат само доколку тоа ги зголемува идните економски користи опфатени во ставката на недвижности, постројки и опрема.

2.4 Нематеријални средства

Средства за истражување и развој

Средствата за истражувачки активности кои се превземаат со цел да се добијат нови научни или технички познавања и разбирања се евидентираат во Извештајот за сеопфатната добивка како трошоци во моментот на нивното настанување. Средствата за развојни активности, со кои наодите од истражувањата се внесуваат во план или дизајн за производство на нови или значително подобрени производи и процеси се капитализираат доколку производот или процесот е технички или комерцијално оправдан и Друштвото има доволно ресурси за реализирање на развојот. Капитализираните трошоци ги вклучуваат набавната вредност на материјалите, директна работна сила и соодветен дел од општите трошоци. Останатите трошоци за развој се признаваат во Извештајот за сеопфатната добивка како трошоци во моментот на нивното настанување. Капитализираните развојни трошоци се евидентираат по набавна вредност намалена за исправка на вредноста и загуби од оштетување. Амортизација се признава во тековните расходи користејќи праволиниска метода во текот на периодот на очекувана корист, кој се проценува дека изнесува пет до шеснаесет години.

Трошоци за отворање на нови подрачја

Друштвото ги признава трошоците за отворање на нови подрачја како средства ако и само ако следните услови се исполнети:

- Веројатно е дека идните економски бенефити (подобрен пристап до локациите со руда) поврзани со отворање на нови подрачја, ќе се прелеат на сметка на Друштвото;
- Друштвото може да ја идентифицира компонентата локалитетот со руда до кое место пристапот е подобрен; и
- Трошоците кои се однесуваат на отворањето на нови подрачја поврзани со компонентата можат да бидат измерени.

Средствата за отворање на нови подрачја се евидентираат како дополнување на нематеријални средства. Почетно, тие се мерат по набавна вредност, а тоа е акумулација на трошоци кои се директно направени за вршење на активност за отворање на нови подрачја која го подобрува пристапот до идентифицираната компонента или руда, плус распределба на припишани индиректни трошоци. Трошоците поврзани со инцидентно работење не се вклучени во цената на средствата потребни за отворање нови подрачја. По почетното признавање, средствата за отворање нови подрачја се евидентираат по набавна вредност намалена за акумулираната амортизација и помалку поради загуби од оштетувања, доколку ги има. Средствата за отворање на нови подрачја ќе се амортизираат врз систематска основа, во текот на очекуваниот век на идентификуваната компонента на рудата која е попристапна поради отворањето на подрачјето.

Останати нематеријални средства

Трошоците за стекнување права, лиценци, трговски знаци и софтвер се капитализирани и амортизирани користејќи праволиниска метода во текот на период од пет години.

2.5 Оштетување на нефинансиски средства

Недвижностите, постројките и опремата, како и нематеријалните средства со дефиниран век на употреба се проверуваат за постоење на можни оштетувања секогаш кога одредени настани или промени на услови укажуваат дека евидентиранитот износ на средствата не може да се надомести. Секогаш кога евидентиранитот износ на средствата го надминува нивниот надоместлив износ, се признава загуба од оштетување во Извештајот за сеопфатната добивка. Надоместливиот износ претставува повисокиот износ помеѓу нето продажната цена и употребната вредност на средствата. Нето продажната цена е износ кој се добива од продажба на средство во трансакција помеѓу добро известени субјекти, додека употребената вредност е сегашната вредност на проценетите идни готовински приливи што се очекува да произлезат од континуираната употреба на средствата и од нивното отуѓување на крајот од употребниот век. Надоместливите износи се проценуваат за поединечни средства или, ако е тоа невозможно, за целата група на средства која генерира готовина.

2.6 Финансиски средства

Друштвото ги класифицира своите финансиски средства во следните категории: финансиски средства по објективна вредност преку добивки и загуби, финансиски средства кои се чуваат до моментот на нивното доспевање, кредити и побарувања и финансиски средства расположливи за продажба. Класификацијата зависи од целта поради која финансиските средства биле набавени. Раководството ги класифицира своите вложувања во моментот на нивното првично признавање.

Финансиски средства по објективна вредност преку добивки и загуби

Финансиските средства по објективна вредност преку добивки и загуби се финансиски средства кои се наменети за тргување. Финансиското средство се класифицира во оваа категорија доколку е стекнато претежно со цел за продажба на краток рок. Средствата од оваа категорија се класифицираат како тековни средства и се евидентираат по објективна вредност при што промената во објективната вредност се признава во тековните приходи или расходи. На датумот на известување Друштвото нема средства класифицирани во оваа категорија.

Финансиски средства кои се чуваат до доспевање

Финансиски средства кои се чуваат до доспевање на недеривативни финансиски средства или определени плаќања и фиксно доспевање кои раководството на Друштвото има позитивна намера и можност да ги чува до доспевање. На датумот на известување Друштвото нема средства класифицирани во оваа категорија.

Кредити и побарувања

Кредитите и побарувањата се не-деривативни финансиски средства со фиксни или одредени плаќања кои не котираат на активен пазар. Тие се вклучени во тековните средства, освен оние кои доспеваат во период подолг од 12 месеци од датумот на известување. Тие се класифицираат како нетековни средства.

Кредитите и побарувањата на Друштвото на датумот на извештајот за финансиската состојба се состојат од побарувања од купувачи и останати побарувања, финансиски побарувања и пари и парични еквиваленти.

Финансиски средства расположливи за продажба

Финансиски средства расположливи за продажба се не-деривативи, кои се креирани во оваа категорија или пак не се класифицирани во било која од останатите категории. Тие се вклучени во нетековни средства, освен ако раководството има намера да го отуѓи вложувањето во рок од 12 месеци од датумот на известување. На датумот на известување Друштвото нема средства класифицирани во оваа категорија.

**Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)****Финансиски средства (продолжува)*****Признавање и мерење на финансиските средства***

Набавките и продажбите на финансиските средства се евидентираат на датумот на трансакцијата - датумот на кој што Друштвото има обврска да го купи или продаде средството.

Сите финансиски средства различни од средствата по објективна вредност преку добивки и загуби почетно се признаваат според објективната вредност зголемена за трошоците на трансакциите. Средствата по објективна вредност преку добивки и загуби почетно се признаваат според нивната објективна вредност, при што трошоците на трансакциите се признаваат во Извештајот за сеопфатната добивка. Финансиските средства престануваат да се признаваат по истекот на правата за примање на паричните текови од финансиските средства или по нивното пренесување, а Друштвото ги пренело значително сите ризици и користи од сопственоста.

Финансиските средства расположливи за продажба и финансиските средства по објективна вредност преку добивки и загуби последователно се евидентирани по нивната објективна вредност. Позајмиците и побарувањата се евидентирани по амортизирана набавна вредност со употреба на методот на ефективна камата.

Сите финансиски средства кои не се евидентираат по објективна вредност преку добивката или загубата иницијално се признаваат по објективна вредност зголемена за трансакционите трошоци. Добивките и загубите кои произлегуваат од промената на објективната вредност на средствата по објективна вредност преку добивки и загуби се вклучуваат во Извештајот за сеопфатната добивка како “останати (загуби)/добивки нето” во периодот кога настануваат.

Приходите од дивиденди од финансиските средства преку добивки и загуби се признаваат во Извештајот за сеопфатната добивка како дел од останатите приходи во моментот кога Друштвото има воспоставено право на прилив од дивиденда. Промените на објективната вредност на монетарните и не-монетарните вложувања класифицирани како расположливи за продажба се признаени во останатата сеопфатна добивка.

Кога хартиите од вредност класифицирани како расположливи за продажба се продаваат или се оштетени, акумулираната корекција на објективната вредност признаена во капиталот се вклучува во Извештајот за сеопфатната добивка како добивки и загуби од вложувања во хартии од вредност.

Каматите на вложувањата во хартии од вредност расположливи за продажба се пресметани со употреба на методата на ефективна камата и се признаени во Извештајот за сеопфатната добивка како дел од финансиските приходи. Дивидендите на вложувањата во инструменти на капиталот расположливи за продажба се признаени во Извештајот за сеопфатната добивка како дел од останатите приходи кога Друштвото има воспоставено право на прилив од дивиденди.

Објективните вредности на котираните вложувања се базираат на тековните цени на котација. Доколку пазарот за некое финансиско средство не е активен (и за некотирани хартии од вредност), Друштвото утврдува објективна вредност по пат на употреба на техники на проценка.

**Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)****Финансиски средства (продолжува)**

На секој датум на Извештајот за финансиска состојба Друштвото врши проценка дали постои објективен доказ за оштетување на едно финансиско средство или група на финансиски средства. Во случај кога хартиите од вредност се класифицирани како расположливи за продажба, значителен или пролонгиран пад на објективната вредност на хартијата од вредност под нивната набавна вредност претставува индикатор дека средството е оштетено. Доколку постои таков доказ за хартиите од вредност класифицирани како расположливи за продажба, кумулативната загуба-измерена како разлика меѓу набавната вредност и тековната објективна вредност, намалена за загубата поради оштетување претходно признаена во Извештајот за финансиската состојба, се отстранува од капиталот и се признава во Извештајот за сеопфатната добивка. Загубите поради оштетување признаени во Извештајот за сеопфатната добивка за вложувањата во инструменти на капиталот не се коригираат преку Извештајот за сеопфатната добивка. Тестирањето за оштетување на побарувањата е подетално опишано во продолжение на оваа Белешка 2.9.

Оштетување на финансиски средства***а. Средства евидентирани по амортизирана набавна вредност***

На крајот на секој пресметковен период, Друштвото проценува дали постои објективен доказ за оштетување на едно финансиско средство или група на финансиски средства. Финансиското средство или групата на финансиски средства, се оштетени, и загуба поради оштетување се евидентира само ако постои објективен доказ за оштетување како резултат на еден или повеќе настани кои се случиле по првичното признавање на средството (настан на загуба) и дека настанот или настаните на загуба имаат влијание на очекуваните идни парични текови на финансиското средство или групата на финансиски средства кои можат веродостојно да се проценат.

Како докази за оштетување може да се земат индикациите дека должникот или групата должници имаат значајни финансиски тешкотии, доцнење при исплата на главница и камата, веројатност дека ќе влезат во стечај или друга реорганизација, и каде што постојат видливи индикации за намалување на идните парични текови како што се промените во економските услови кои кореспондираат со загубата.

За категоријата кредити и побарувања износот на загубата поради оштетување претставува разлика помеѓу евидентираните износ на средството и сегашната вредност на проценетите идни парични текови (исклучувајќи ги идните кредитни загуби кои не се случиле) дисконтирани со примена на изворната ефективна каматна стапка на финансиското средство.

Евидентираните износ на средството се намалува и износот на загубата истовремено се признава во Извештајот на сеопфатната добивка. Доколку кредитот или средството кое се чува до доспевање е со променлива каматна стапка, тековната ефективна каматна стапка утврдена според договорот претставува стапката на мерење на било која загуба од оштетување. На пример, Друштвото може да го измери оштетувањето на средството врз основа на објективната вредност на инструментот, користејќи пазарна цена.

**Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)****Финансиски средства (продолжува)**

Доколку во некој последователен период износот на оштетувањето се намали и тоа намалување може објективно да се поврзе со настан кој настанал после признавањето на оштетувањето (како на пример подобрување на кредитниот рејтинг на должникот), претходно признаената загуба ќе биде вратена со корекција во Извештајот на сеопфатната добивка.

b. Финансиски средства расположливи за продажба

На крајот на секој пресметковен период, Друштвото проценува дали постои објективен доказ за оштетување на едно финансиско средство или група на финансиски средства. За должнички хартии од вредност, Друштвото ги користи критериумите наведени во под точка (а). Кај сопственички хартии од вредност расположливи за продажба, значителното или пролонгирано опаѓање на објективната вредност на хартиите од вредност под нивната набавна вредност претставува индикатор дека средството е оштетено. Доколку постои таков доказ за финансиските средства расположливи за продажба, кумулативната загуба - измерена како разлика меѓу набавната вредност и тековната објективна вредност, намалена за загубата поради оштетување претходно признаена во Извештајот за финансиската состојба, се отстранува од капиталот и се признава во Извештајот за сеопфатната добивка. Загубите поради оштетување признаени во Извештајот за сеопфатната добивка за вложувањата во инструменти на капиталот не се коригираат преку Извештајот за сеопфатната добивка.

Доколку во некој последователен период објективната вредност на должничките инструменти евидентирани како финансиски средства расположливи за продажба се зголеми и зголемувањето може објективно да се поврзе со некој настан по датумот на евидентирањето на оштетувањето во добивките или загубите, претходно признаената загуба ќе биде вратена со корекција во Извештајот на сеопфатната добивка.

2.7 Пребивање на финансиските инструменти

Финансиските средства и обврски се пребиваат и нето вредноста се презентира во Извештајот за финансиска состојба, кога постои законско извршно право за пребивање на признаените вредности и постои можност да се порамнат на нето основа или пак истовремено да се реализираат средствата и подмират обврските.

2.8 Залихи

Залихите се евидентирани по пониската помеѓу набавната и нето реализационата вредност. Трошокот на залихите се одредува користејќи го методот на пондендиран просек. Трошокот за готовите производи и за производство во тек вклучува трошоци направени за дизајнирање, за суровини, директна работна сила, други директни трошоци и општи трошоци на производство (утврдени врз основа на нормалниот оперативен капацитет). Трошокот на залихите не ги вклучува трошоците по камати за позајмици. Нето реализационата вредност претставува продажна вредност во секојдневниот тек на работата, намалена за применливите променливи продажни трошоци.

2.9 Побарувања од купувачи и останати побарувања

Побарувања од купувачите претставуваат износи од купувачи за продадени стоки или извршени услуги во нормалниот тек на работењето. Доколку наплатата на побарувањата се очекува за една или помалку од една година (или во временска рамка на еден оперативен циклус доколку е подолг), побарувањата се класифицирани како тековни средства. Доколку не го исполнуваат наведениот услов, истите се класифицираат како не-тековни средства. Побарувањата од купувачи иницијално се признаваат по нивната објективна вредност и последователно се измерени според нивната амортизирана набавна вредност со употреба на методот на ефективна каматна стапка, нето од резервирањето поради оштетување. Резервирање поради оштетување се пресметува кога постои објективен доказ дека Друштвото нема да може да ги наплати сите побарувања според нивните оригинални услови на побарувања.

Значителни финансиски потешкотии на должникот, веројатноста за стечај или финансиско реорганизирање како и пролонгирање или неможност за плаќање претставуваат индикатори дека побарувањата од купувачи се оштетени. Посебно значајните должници се тестирани за оштетување секој поединечно. Останатите должници се испитуваат заеднички во групи кои имаат слични карактеристики на кредитен ризик.

Износот на резервирањето претставува разлика помеѓу евидентираните износ на средството и сегашната вредност на проценетите идни парични текови дисконтирани со примена на изворната ефективна каматна стапка на финансиското средство. Средствата со краткорочно доспевање не се дисконтираат. Евидентираните износ на средството се намалува преку употребата на сметка за резервирање поради оштетување, а расходот се признава во Извештајот за сеопфатната добивка во рамките на продажни и административни трошоци. Во случај на ненаплатливост на побарувањето истото се отпишува во сметката за резервирање поради оштетување за побарувања од купувачи. Последователната наплата на претходно отпишаните износи се признаваат во рамките на продажни и административни трошоци во Извештајот за сеопфатната добивка.

2.10 Парични средства и еквиваленти

Паричните средства и еквиваленти вклучуваат готовина во благајна, депозити по видување во банки и други краткорочни високоликвидни вложувања кои доспеваат во периоди не подолги од 3 месеци од датумот на стекнување.

2.11 Капитал, резерви, нераспределени добивки и дивиденди

(а) Акционерски капитал – главнина и премии

Акционерскиот капитал се состои од објективната вредност на монетарните влогови од страна на акционерите.

(б) Резерви

Резервите, кои се состојат од ревалоризациони и задолжителни резерви се создадени во текот на периодите врз основа на добивки/загуби од ревалоризација на недвижностите, постројките и опремата во случајот со ревалоризационите резерви, како и по пат на распределба на акумулираните добивки врз основа на законска регулатива и одлуките на раководството и акционерите на Друштвото.

(в) Акумулирани добивки

Акумулираните добивки ги вклучуваат задржаните добивки од тековниот и претходните периоди.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)

Капитал, резерви, нераспределени добивки и дивиденди (продолжува)
(г) Дивиденди

Дивидендите се признаени како обврски во периодот во кој што се одобрени од страна на сопствениците на Друштвото. Дивидендите за годината што се објавени по датумот на Извештајот за финансиската состојба се објавени во Белешката за настани по датумот на известување.

2.12 Финансиски обврски

Финансиските обврски се класифицираат во согласност со содржината на договорниот аранжман. Сите финансиски обврски на Друштвото на датумите на известување се класифицирани во категоријата останати финансиски обврски евидентирани по нивната амортизирана набавна вредност. Тие се состојат од примени позајмици, обврски кон добавувачи и останати обврски.

Обврски кон добавувачи и други обврски

Обврските кон добавувачи се обврски за плаќање за стоки или услуги кои се стекнати во нормалниот тек на работењето. Обврските се евидентираат како тековни доколку плаќањето на истите се изврши во рок една година или помалку од една година (или во временска рамка на еден оперативен циклус доколку е подолг). Доколку не го исполнуваат наведениот услов, истите се класифицираат како не-тековни обврски. Обврските кон добавувачи се евидентирани по нивната објективна вредност и последователно се измерени според нивната амортизирана набавна вредност со употреба на методот на ефективна каматна стапка.

Позајмици

Позајмиците иницијално се евидентирани според нивната објективна вредност, намалена за трошоците на трансакција. Последователно, позајмиците се евидентираат според нивната амортизирана набавна вредност; разликите помеѓу примањата (намалени за трошоците на трансакцијата) и надоместливиот износ се признаваат во Извештајот за сеопфатната добивка за времетраењето на позајмиците, користејќи го методот на ефективна каматна стапка.

Надоместоците кои се плаќаат за воспоставување на кредитни линии се признаваат како трошок за трансакцијата на позајмицата доколку постои веројатност дека дел или целата линија ќе се повлече. Во овој случај, надоместокот се одложува до моментот на повлекувањето. Доколку не постои доказ дека ќе се повлече одреден дел или сите кредитни линии, надоместокот се капитализира како однапред извршени плаќања за ликвидност и се амортизира за периодот на аранжманот.

Позајмиците се класифицирани како тековни обврски освен доколку Друштвото има безусловно право за подмирување на обврската за најмалку 12 месеци по датумот на Извештајот за финансиската состојба.

2.13 Трошоци за позајмување

Општите и посебните трошоци за позајмици директно поврзани со стекнување, изградба или производство на квалификувани средства, кои претставуваат средства за кои е потребен значителен период на време да се подготват за нивната наменска употреба или продажба, се додаваат на набавната вредност на тие средства, до моментот кога средствата се значително подготвени за нивната наменска употреба или продажба.

Приходите од вложувања стекнати од привремена инвестиција на специфични обврски по кредити каде се очекуваат трошоците за квалификувани средства се одземаат од трошоците за позајмување кои можат да се квалификуваат за капитализација.

Сите останати трошоци за позајмици се признаени во добивките или загубите во периодот во кој настанале.

2.14 Наем

Друштвото признава постоење на договор за наем врз основа на суштината на договорот во зависност од тоа дали исполнувањето на договорот зависи од употребата на специфичното средство или средства или договорот пренесува право за употреба на средството.

Друштвото како закупец

Финансиски наем е тековен закуп на средство кој на Друштвото суштински му ги пренесува ризиците и бенефитите поврзани за сопственоста на предметот на наем. Закупените средства се капитализираат во моментот на отпочнувањето на наемот по нивната објективна вредност или ако е пониска, тогаш по сегашната вредност на минималните наем плаќања. Наем плаќањата се распределени помеѓу финансиските давачки и намалувањето на наем обврските со цел да се постигне константна каматна стапка за останатиот износ на обврската. Финансиските давачки се наплаќаат директно од приходот. Капитализираните средства за наем се амортизираат според пократкиот од проценетиот работен век на средството или според наем периодот, ако не постои реална сигурност дека Друштвото ќе стекне сопственост над средството до крајот на наем периодот. Друштвото нема класифицирани средства во оваа категорија.

Исплатите на оперативен наем се признаваат како трошок на пропорционална основа во текот на наем периодот. Поврзаните трошоци како што се трошоци за одржување и осигурување се признаваат во периодот на нивното настанување.

Друштвото како закуподавач

Наемот каде Друштвото суштински ги задржува сите ризици и бенефити од сопственоста на средството се класифицира како оперативен наем. Иницијалните директни трошоци кои се јавуваат при договорите за оперативен наем во извештајот за финансиска состојба се презентираат како одложени трошоци и се признаваат како добивки / загуби во текот на наем периодот на иста основа како приход од наемнини. Непредвидените наемнини се признаваат како приход во периодот во кои се јавиле. Однапред платените наемнини се признаваат како одложен приход.

2.15 Тековен и одложен данок на добивка

Тековниот данок на добивка за претходниот период претставува сума од тековниот и одложениот данок на добивка.

Тековен данок на добивка

Тековниот данок на добивка по стапка од 10% се пресметува врз основа на добивката искажана во Извештајот за сеопфатна добивка коригирана за помалку искажаните приходи и непризнаените расходи за даночни цели, даночниот кредит како и други даночни ослободувања. Деловните ентитети можат да ги користат даночните загуби од тековниот период за пребивање со платените даноци кои се однесуваат на одреден период, или пак за намалување или елиминација на даночните обврски за идните периоди.

Даночните обврзници кои ќе вршат исплати на акумулираните добивки остварени во периодот од 2009 до 2013 за дивиденди и други распределби од добивката, имаат обврска да пресметаат и платат данок на добивка.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Сметководствени политики (продолжува)

Тековен и одложен данок на добивка (продолжува)

Одложен данок на добивка

Одложениот даночен расход се евидентира во целост, користејќи ја методата на обврска, за времените разлики кои се јавуваат помеѓу даночната основа на средствата и обврските и износите по кои истите се евидентирани за целите на финансиското известување. При утврдување на одложениот даночен расход се користат тековните важечки даночни стапки. Одложениот даночен расход се задолжува или одобрува во Извештајот за сеопфатната добивка, освен доколку се однесува на ставки кои директно го задолжуваат или одобруваат капиталот, во кој случај одложениот данок се евидентира исто така во капиталот.

Одложените даночни средства се признаваат во обем во кој постои веројатност за искористување на времените разлики наспроти идната расположлива оданочива добивка.

Со состојба на 31 декември 2019 и 2018 година, Друштвото нема евидентирано одложени даночни средства или обврски, бидејќи не постојат временски разлики на овие датуми.

2.16 Надоместоци за вработените

Придонеси за пензиско осигурување

Друштвото има пензиски планови согласно домашната регулатива за социјално осигурување според која плаќа придонеси за пензиско осигурување на своите вработени. Придонесите, врз основа на платите се плаќаат на првиот и вториот пензиски фонд одговорни за исплата на пензиите. Не постојат дополнителни обврски во врска со овие пензиски планови.

Краткорочни користи за вработените

Краткорочните користи за вработените се мерат на недисконтирана основа и се признаваат кога соодветната услуга ќе се добие. Друштвото признава обврска и расход за износот кој што се очекува да биде исплатен како краткорочен бонус во пари или како удел во добивката и доколку Друштвото има сегашна правна или изведена обврска да врши такви исплати како резултат на услуги дадени во минатиот период и доколку обврската може да се процени веродостојно. Друштвото исплаќа на вработените краткорочни користи на вработените согласно законската регулатива, како и надоместок за неискористен годишен одмор.

Обврски при пензионирање на вработените

Друштвото, согласно законската регулатива исплаќа посебна минимална сума на вработените при пензионирањето во износ еднаков на двомесечна просечна плата. Друштвото нема извршено резервирање за пресметан посебен минимален износ за пензионирање на вработените, бидејќи овој износ не е од материјално значење за финансиските извештаи.

2.17 Данок на додадена вредност

Приходите, трошоците и средствата се признаваат намалени за износот на данокот на додадена вредност, освен:

-Кога данокот на додадена вредност од набавка на средства или услуги не е надоместив од даночната власт, во кој случај данокот на додадена вредност се признава како дел од трошоците за стекнување на средството или како дел од трошокот каде што е соодветно; и

-Побарувања и обврски кои се искажани со вклучен износ на данокот на додадена вредност.

Нето износот на данокот на додадена вредност кој се надоместува од, или се плаќа на даночните органи се вклучува како дел од побарувањата или обврските во Извештајот за финансиската состојба.

2.18 Резервирања

Резервирање се признава кога Друштвото има тековна обврска како резултат на настан од минатото и постои веројатност дека ќе биде потребен одлив на средства кои вклучуваат економски користи за подмирување на обврската, а воедно ќе биде направена веродостојна проценка на износот на обврската. Резервирањата се проверуваат на секој датум на известување и се корегираат со цел да се рефлектира најдобрата тековна проценка. Кога ефектот на временската вредност на парите е материјален, износот на резервирањето претставува сегашна вредност на трошоците кои се очекува да се појават за подмирување на обврската. Резервирања не се признаваат за идни загуби од работење.

2.19 Признавање на приходи и расходи

Приходот се состои од приходи од продажба на производи и од извршени услуги. Приходот од главните производи и услуги е прикажан во Белешка 16.

Приходот се евидентира/признава според објективната вредност на надоместоците кои Друштвото ги примило или очекува да ги прими од продажба на производи или обезбедување на услуги без данок на продажба, рабат и продажни дисконти.

Друштвото го применува критериумот за признавање на приходот кој е претставен подолу при секој засебен дел од продажната трансакција за да може да ја прикаже природата на трансакцијата. Надоместокот кој се добива од овие трансакции се евидентира како посебна компонента земајќи ја во предвид објективната вредност на секоја компонента.

Приходот се признава кога истиот може да се измери, кога е веројатна наплатата, трошокот кој е направен или може да биде направен, реално може да се измери и кога се исполнети сите критериуми за различните активности на Друштвото. Овие критериуми се засноваат врз база на производите и услугите кои им се обезбедуваат на купувачите и условите од договорот кај секој случај како и подолу наведеното:

Приходи од продажба - продажба на големо- мермерни блокови и плочи

Приходот од продажба на производи се признава во моментот на испорака до корисникот, кога приходот може да се пресмета, кога е сигурно дека ќе има финансиски прилив и кога се исполнети специфични критериуми во однос на активностите на Друштвото. Приходите не се сметаат разумно мерливи се додека сите услови поврзани со продажбата не се исполнети.

Приход од обезбедување на услуги

Приходот од обезбедување на услуги се признава за периодот во кој се обезбедуваат услугите и се евидентира според степенот на завршување кога истиот може со сигурност да биде измерен. Степенот на завршување се одредува врз основа на проверка на извршената работа.

Приход од камата

Приходот од каматата се евидентира пропорционално на времето што го рефлектира ефективниот принос на средствата.

2.20 Преземени и неизвесни обврски

Не се евидентирани неизвесни обврски во финансиските извештаи. Тие се објавуваат доколку постои веројатност за одлив на средства кои вклучуваат економски користи. Неизвесните средства не се евидентирани во финансиските извештаи, но се објавуваат кога постои веројатност за прилив на економски користи.

Износот на неизвесна загуба се евидентира како резервирања доколку е веројатно дека идните настани ќе потврдат постоење на обврска на денот на известување и кога може да се направи разумна проценка на износот на загубата.

2.21 Трансакции со поврзани субјекти

Поврзани субјекти се оние каде што еден од субјектите го контролира другиот или има значително влијание врз финансиските или деловните одлуки на другиот субјект.

2.22 Известување по оперативни сегменти

Сегмент претставува посебна група на средства и деловни активности со кои се обезбедуваат производи или услуги кои подлежат на ризик и награди и се различни од другите сегменти. Географскиот сегмент обезбедува производи и услуги во одредено економско опкружување кое е подложно на ризици кои се разликуваат од ризиците кај други географски сегменти.

2.23 Настани по датумот на известување

Настаните по завршетокот на годината кои обезбедуваат дополнителни информации во врска со состојбата на субјектот на денот на известување (настани за кои може да се врши корегирање) се рефлектирани во финансиските извештаи. Настаните по завршетокот на годината за кои не може да се врши корегирање се прикажуваат во белешките во случај кога се материјално значајни.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)

3 Управување со финансиски ризици

3.1 Фактори на финансиски ризици

Деловните активности на Друштвото се изложени на различни финансиски ризици, вклучувајќи кредитен ризик, како и ризици поврзани со ефектите од промените во девизните курсеви и каматните стапки. Управувањето со ризици на Друштвото се фокусира на непредвидливоста на пазарите и се стреми кон минимизирање на потенцијалните негативни ефекти врз успешноста на деловното работење на Друштвото.

Управувањето со ризици на Друштвото го врши Одборот на директори врз основа на претходно одобрени документирани политики и процедури кои го опфаќаат целокупното управување со ризици, како и специфичните подрачја, како што се ризикот од курсни разлики, каматниот ризик, кредитниот ризик, употребата на соодветни хартии од вредност и вложување на вишок ликвидни средства.

3.2 Пазарни ризици

Ризик од курсни разлики

Друштвото има деловни активности на меѓународни пазари и е изложено на ризици од курсни разлики кои произлегуваат од изложеност кон различни валути, посебно во однос на Еврото. Друштвото не користи инструменти за обезбедување од ризик од курсни разлики. Одборот на директори на Друштвото е одговорен за одржување на соодветна нето позиција за секоја валута поединечно, како и вкупно за сите валути и неговите операции се следат дневно од страна на Раководството.

Евидентираната вредност на монетарните средства и обврски на Друштвото деноминирани во странски валута е како што следи:

Средства		2019	2018
		000 МКД	000 МКД
Парични средства и еквиваленти	ЕУР	548,385	1,170,431
Финансиски побарувања	ЕУР	89	154,083
Побарувања од купувачи - странски купувачи	ЕУР	315,646	101,158
Побарувања од купувачи - странски купувачи	УСД	3	2
		864,123	1,425,674
Обврски			
Обврски кон добавувачи - странски добавувачи	ЕУР	(17,472)	(9,737)
Обврски кон добавувачи - странски добавувачи	УСД	-	-
Обврски кон добавувачи – странски добавувачи	ГБП	(5)	(5)
Позајмици	ЕУР	(70,170)	(79,860)
		(87,647)	(89,602)

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)

Пазарни ризици (продолжува)
Ризик од курсни разлики (продолжува)

Анализа на сензитивноста на странската валута

	Нето износ во МКД	+1%	+5%	-1%	-5%
31 декември 2019					
ЕУР	776,478	7,765	-	(7,765)	-
УСД	3	-	-	-	-
ГБП	(5)	-	-	-	-
Добивка или загуба	776,476	7,765	-	(7,765)	-
31 декември 2018					
ЕУР	1,336,075	13,361	-	(13,361)	-
УСД	2	-	0	-	(0)
ГБП	(5)	-	-	-	-
Добивка или загуба	1,336,072	13,361	0	(13,361)	(0)

Анализата на сензитивноста ги вклучува единствено монетарните ставки деноминирани во странска валута на крајот на годината, при што се врши корекција на нивната вредност при промена на курсот на еврото за 1% додека на останатите странски валути се врши корекција за 5%. Позитивниот, односно негативниот износ означува зголемување/намалување на добивката или останатиот капитал, кој што се јавува во случај доколку денарот ја намали/зголеми својата вредност во однос на еврото за +/- 1%. Додека пак за останатите странски валути за +/- 5%.

Ризик од каматни стапки

Ризик од каматни стапки претставува ризик дека објективната вредност или идните парични текови на финансиските инструменти ќе имаат промени поради промени во вредноста на пазарните каматни стапки. Друштвото е изложено на ризици поради промени на пазарните каматни стапки најмногу поради долгорочната обврска на Друштвото по основ на долг со варијабилна каматна стапка. Раководството на Друштвото е во најголема мерка одговорно за дневно следење на состојбата на ризикот од нето каматни стапки и одредува лимити за намалување на потенцијалот од каматна неусогласеност.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)

Пазарни ризици (продолжува)
Ризик од каматни стапки (продолжува)

Следната табела ја прикажува изложеноста на Друштвото на ризици од каматни стапки:

	2019 000 МКД	2018 000 МКД
Средства		
<i>Без каматна стапка:</i>		
Побарувања од купувачи и останати побарувања	315,410	111,411
Парични средства и еквиваленти	91	94
	315,501	111,505
<i>Со фиксна каматна стапка:</i>		
Депозити во банка	217,439	308,083
Парични средства и еквиваленти	563,686	1,348,242
	781,125	1,656,325
Вкупно средства	1,096,626	1,767,830
Обврски		
<i>Без каматна стапка:</i>		
Обврски кон добавувачи и останати обврски	80,940	73,369
	80,940	73,369
		-
<i>Со променлива каматна стапка</i>		
Позајмици	70,170	79,860
Вкупно обврски	70,170	79,860
Каматна сензитивност	151,110	153,229

Номиналните каматни стапки изнесуваат од 6 - месечен Еурибор + 3,8% (2018: 6 - месечен Еурибор + 3,8%).

Анализа на сензитивноста на каматните стапки

На 31 декември 2019	Нето износ во 000 МКД	2%	-2%
Позајмици со променлива каматна стапка	(70,170)	(1,403)	1,403
На 31 декември 2018	Нето износ во 000 МКД	2%	-2%
Позајмици со променлива каматна стапка	(79,860)	(1,597)	1,597

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)

3.3 Кредитен ризик

Кредитен ризик е ризик од финансиски загуби на Друштвото доколку клиентот или другата страна на финансиските инструменти не си ги исполни обврските од договорот и најчесто настанува од побарувањата од купувачите. Изложеноста на Друштвото на кредитни ризици зависи од индивидуалните карактеристики на секој купувач.

Друштвото има воспоставено политики за продажба на производи и услуги на клиенти со соодветна кредитна историја. Друштвото има политики кои го ограничуваат износот на кредитната изложеност на неговите клиенти. Максималната изложеност на Друштвото на ризик од кредитирање е претставена со евидентираните износ на секое финансиско средство во Извештајот за финансиска состојба.

Друштвото утврдува надоместок за оштетување кој претставува проценка за направени трошоци во однос на побарувањата од купувачи што се однесува на одредени загуби поврзани со индивидуално значајни изложувања. Побарувањата од странските купувачи се наплатуваат преку акредитиви кои доспеваат од 30 до 120 дена. Максималната изложеност на Друштвото на кредитен ризик е претставена со евидентираните износ на секое финансиско средство во Извештајот за финансиска состојба како што е прикажано подолу:

	2019	2018
Класи на финансиски средства - евидентирана вредност(во 000 МКД):		
Кредити и побарувања		
Парични средства и еквиваленти	563,777	1,348,336
Финансиски побарувања	217,439	308,083
Побарувања од купувачи и останати побарувања	315,410	111,411
	1,096,626	1,767,830

Кредитниот ризик за паричните средства и еквиваленти не е од материјално значајна вредност затоа што договорните страни се угледни банки со високо ниво на надворешно кредитирање.

Друштвото ја обезбедува својата кредитна изложеност кон клиентите со банкарски гаранции, акредитиви, парични депозити, авансно плаќања итн. Иако Друштвото има значајна кредитна изложеност кон кинеските комитенти околу 68% од продажбата (го вклучува Хонг Конг, 2018: кинеските комитенти околу 66% од продажбата), избраните дистрибутери се претежно извозно ориентирани, факт кој ја минимизира изложеноста на ризик на кинескиот пазар. Според сознанијата, големите потрошувачи на Друштвото, до денес, не доживеале значителни финансиски потешкотии. Кредитниот квалитет на побарувањата од купувачите на 31 декември 2019 година се смета за добар.

Кредитниот квалитет на побарувањата од купувачите и дадените аванси со состојба на датумот на Извештајот за финансиска состојба е обелоденет во Белешка 9.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)

3.4 Ризик од ликвидност

Друштвото ги контролира потребите за ликвидност преку внимателно следење на планираните плаќања на долговите за долгорочни финансиски обврски како и со планирање на паричниот прилив и одлив кој се очекува во секојдневното работење. Потребите за ликвидност се набљудуваат во различни временски интервали. Побарувањата на нето парични средства се споредуваат со расположливите средства за позајмување за да се утврди дали постои недостиг на средства. Оваа анализа покажува дали расположливите средства за позајмување се очекува да бидат доволни во предвидениот период. Друштвото чува парични средства кои овозможуваат управување со потребите од ликвидност за минимален период од 30 денови. Управувањето со долгорочните потреби од ликвидност се врши со помош на средства од кредитни линии.

Со состојба на 31 декември 2019 и 2018 година, договорната доспеаност на обврските на Друштвото (вклучувајќи исплата на камати, доколку е применливо) е прикажана во следната табела:

	Тековни 1 до 12 месеци (000 МКД)	1 до 5 години (000 МКД)	Нетековни Над 5 години (000 МКД)
На 31 декември 2019			
Позајмици со камата	9,679	38,715	21,777
Обврски кон добавувачи и останати обврски	80,940	-	-
	90,619	38,715	21,777
	Тековни 1 до 12 месеци (000 МКД)	1 до 5 години (000 МКД)	Нетековни Над 5 години (000 МКД)
На 31 декември 2018			
Позајмици со камата	9,680	38,720	31,460
Обврски кон добавувачи и останати обврски	73,369	-	-
	83,049	38,720	31,460

Наведените износи го рефлектираат договорниот недисконтиран паричен тек кој може да се разликува од евидентираната вредност на обврските на датумот на издавање на извештајот.

3.5 Управување со ризик на капитал

Целите на Друштвото при управување со капиталот се следните :

- Овозможување на Друштвото да продолжи со понатамошна континуирана деловна активност со цел да обезбеди приход за акционерите и бенефицизи за други заинтересирани лица
- Да одржи оптимална структура на капиталот со цел намалување на трошокот на капиталот.

Со цел да ја одржи или прилагоди структурата на својот капитал, Друштвото може да изврши корекција на износот на дивиденди исплатени на акционерите, да врати капитал на акционерите, да издаде нови акции или да продаде средства за да го намали долгот.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)

Управување со ризик на капитал (продолжува)

Показател на задолженост

Структурата на капиталот на Друштвото се состои од обврски, пари и парични еквиваленти и капитал, кој се состои од акционерски капитал, резерви, ревалоризациони вишоци и акумулирана добивка.

Раководството ја анализира структурата на капиталот на годишна основа како однос на нето обврските по кредити во однос со вкупниот капитал.

Нето обврските по позајмици се пресметани како вкупни обврски по позајмици намалени за износот на паричните средства и паричните еквиваленти.

Показателот на задолженоста на крајот на годината е прикажан како што следи:

	2019 (000 МКД)	2018 (000 МКД)
Позајмици	70,170	79,860
Парични средства и еквиваленти и финансиски побарувања	(781,216)	(1,656,419)
Нето обврски	(711,046)	(1,576,559)
Акционерски капитал	2,366,186	2,531,855
Показател на задолженост	-	-

3.6 Проценка на објективната вредност

Објективна вредност претставува вредност за која едно средство може да биде заменето или некоја обврска подмирена под нормални комерцијални услови. На 31 декември 2019 и 2018 година не е презентираан финансиски инструмент по објективна вредност.

3.6.1 Финансиски инструменти кои не се евидентирани по објективна вредност

Следната табела ја прикажува евидентираната вредност и објективната вредност на оние финансиски средства и обврски кои во Извештајот на финансиската состојба не се евидентирани според објективната вредност:

	Евидентирана вредност		Објективна вредност	
	2019 (000 МКД)	2018 (000 МКД)	2019 (000 МКД)	2018 (000 МКД)
Средства				
Побарувања од купувачи, нето	315,410	111,411	315,410	111,411
Финансиски побарувања	217,439	308,083	217,439	308,083
Парични средства и еквиваленти	563,777	1,348,336	563,777	1,348,336
Вкупно средства	1,096,626	1,767,830	1,096,626	1,767,830
Обврски				
Позајмици	70,170	79,860	70,170	79,860
Обврски кон добавувачи и останати обврски (без обврски за данок)	80,940	73,369	80,940	73,369
Вкупно обврски	151,110	153,229	151,110	153,229

**Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Управување со финансиски ризици (продолжува)**

Проценка на објективна вредност (продолжува)

Кредити и побарувања

Кредитите и побарувањата се мерат по амортизирана набавна вредност намалена за резервирање поради оштетување. Нивната објективна вредност е еднаква со нивната евидентирана вредност поради краткорочното доспевање.

Останати финансиски средства

Објективната вредност на монетарните средства кои ги вклучуваат паричните средства и еквиваленти се смета дека е приближна на нивната евидентирана вредност поради доспеаноста која е пократка од 3 месеци.

Обврски кон добавувачи и обврски од позајмици

Објективната вредност на обврските кон добавувачи и останатите обврски е приближна на евидентираната вредност поради нивното краткорочно доспевање. Објективната вредност на позајмиците со варијабилна каматна стапка е приближна на евидентираната вредност поради прилагодувањата на каматните стапки за специфични финансиски обврски кон пазарните каматни стапки за слични инструменти.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)

4 Значајни сметководствени проценки

При примената на сметководствените политики на Друштвото, опишани во Белешка 2 од Раководството на Друштвото се бара да врши проценки и прави претпоставки за евидентираниите износи на средствата и обврските кои не се јасно воочливи од други извори. Проценките и придружните претпоставки се засновуваат на минати искуства и други фактори, за кои се смета дека се релевантни. При тоа, фактичките резултати може да отстапуваат од таквите проценки.

Проценките и главните претпоставки се проверуваат тековно. Ревидираните сметководствени проценки се признаваат во периодот во кој истите се ревидирани доколку таквото ревидирање влијае само за или во тој период, како и за идни периоди, доколку ревидирањата влијаат за тековниот и идните периоди.

Несигурност во проценките***Оштетување на нефинансиски средства***

Загуба од оштетување се признава во износ за кој евидентираните износ на средството или единицата која генерира парични средства ја надминува својата надоместлива вредност. При утврдување на надоместливата вредност, Раководството ги евалуира очекуваните цени и паричните текови од секоја единица што генерира парични средства и утврдува соодветна каматна стапка при пресметување на сегашната вредност на тие парични текови.

Оштетување на финансиски средства***Оштетување на побарувања од купувачи и останати побарувања***

Друштвото пресметува оштетување на побарувања од купувачи и останати побарувања врз основа на проценети загуби што резултираат од неможноста на купувачите да ги извршат бараните плаќања. Проценката се базира на старосната структура на побарувањата од купувачи и опишувањата во минатото, кредитоспособноста на купувачите и промените во условите за плаќање на купувачите, кога се евалуира адекватноста на загубата поради оштетување за спорните побарувања. Тука се вклучени претпоставки за однесувањето на купувачите во иднина и резултирачката наплата во иднина. Ако се влошува финансиската состојба на купувачите, реалното опишување на тековно постоечките побарувања може да биде поголемо од очекуваното и може да го надмине нивото на досега признатите загуби поради оштетување.

Корисниот век на средствата кои се амортизираат

Раководството врши проверка на корисниот век на средствата кои се амортизираат на секој датум на известување. Раководството проценило дека корисниот век го претставува очекуваното користење на средството. Евидентираните износи се анализирани во Белешка 5 и 6. Сепак, фактичките резултати може да се разликуваат поради технолошката застареност.

Залихи

Залихите се вреднувани по пониската помеѓу набавната и нето реализационата вредност. При утврдување на нето реализационата вредност, се зема најобјективниот доказ / податоци расположливи при правењето на проценките.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

5 Недвижности, постројки и опрема

	Земјиште и згради	Машини и опрема	Инвестиции во тек	Вкупно
На 01 јануари 2018				
Набавна или ревалоризациона вредност	336,169	1,313,593	606	1,650,368
Исправка на вредноста и оштетување	(166,145)	(956,032)	-	(1,122,177)
Нето евидентирана вредност	170,024	357,561	606	528,191
Година што завршува на 31 декември 2018				
Почетна нето евидентирана вредност	170,024	357,561	606	528,191
Набавки, нето од трансфери од инв. во тек	21,090	168,332	12,060	201,482
Отуѓувања, нето	(543)	(21,550)	(91)	(22,184)
Трансфер во залихи	-	(2,223)	-	(2,223)
(Депрецијација) за годината	(16,242)	(104,071)	-	(120,313)
Крајна нето евидентирана вредност	174,329	398,049	12,575	584,953
На 31 декември 2018 / 01 јануари 2019				
Набавна или ревалоризациона вредност	355,050	1,273,970	12,575	1,641,595
Исправка на вредноста и оштетување	(180,721)	(875,921)	-	(1,056,642)
Нето евидентирана вредност	174,329	398,049	12,575	584,953
Година што завршува на 31 декември 2019				
Почетна нето евидентирана вредност	174,329	398,049	12,575	584,953
Набавки, нето од трансфери од инв. во тек	18,544	264,786	36,213	319,543
Отуѓувања, нето	(1,265)	(505)	-	(1,770)
(Депрецијација) за годината	(9,229)	(83,448)	-	(92,677)
Крајна нето евидентирана вредност	182,379	578,882	48,788	810,049
На 31 декември 2019				
Набавна или ревалоризациона вредност	371,222	1,491,555	48,788	1,911,565
Исправка на вредноста и оштетување	(188,843)	(912,673)	-	(1,101,516)
Нето евидентирана вредност	182,379	578,882	48,788	810,049

Отуѓувања

Во текот на 2019 година, Друштвото расходува опрема, транспортни средства и компјутерски хардвер чија нето сегашна вредност изнесува 1,770 илјади денари (2018: 4,858 илјади денари) (види Белешка 18). Остварена е загуба од овие трансакции во износ од 0 илјади денари (2018: 4,338 илјади денари) која е вклучена во административни и продажни трошоци (види Белешка 18). Остварена е добивка од овие трансакции во износ од 0 илјади денари (2018: 1,704 илјади денари), која е вклучена во останати деловни приходи (види Белешка 20).

Во текот на 2019 година, Друштвото продале опрема чија нето сегашна вредност изнесува 0 илјади денари (2018: 19,550 илјади денари). Продажната вредност на продадената опрема изнесува 183 илјади денари (2018: 7,283 илјади денари). Остварена е загуба од овие трансакции во износ од 0 илјади денари (2018: 12,744 илјади денари), која е вклучена во административни и продажни трошоци (види Белешка 18). Остварена е добивка од овие трансакции во износ од 155 илјади денари (2018: 477 илјади денари), која е вклучена во останати деловни приходи (види Белешка 20).

Инвестиции во тек

На 31 декември 2019 година, инвестициите во тек во износ од 48,789 илјади денари (2018: 12,575 илјади денари) се однесуваат на трошоците за два нови гатери во фабриката, пречистителната станица во фабриката, нов пат во фабрика за извоз на блокови и томболони, и поголеми ремонти на опремата.

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

Недвижности, постројки и опрема (продолжува)

Залог врз недвижностите, постројките и опремата

Со состојба на ден 31 декември 2019, Друштвото има дадено заложни права - хипотеки врз дел од своите недвижности (види Белешка 13). На датумот на известување, нивната проценета вредност изнесува 205,563 илјади денари (2018: 205,563 илјади денари) (види Белешка 26).

6 Нематеријални средства

	Софтвер	Трговски знаци	Средства за истраж. и развој	Немат. сред. во подготовка	Вкупно
На 1 јануари 2018					
Набав.или ревалор.вредност	10,780	11,076	176,725	3,525	202,106
Исправка на вредноста	(9,305)	(7,660)	(74,867)	-	(91,832)
Нето евидентирана вредност	1,475	3,416	101,858	3,525	110,274
Година што завршува на 31 декември 2018					
Почетна нето евидент.вредност	1,475	3,416	101,858	3,525	110,274
Набавки, нето од преноси од инвестиции во тек	89	1,684	-	2,033	3,806
(Амортизација) за годината	(677)	(1,617)	(18,162)	-	(20,456)
Нето евидентирана вредност	887	3,483	83,696	5,558	93,624
На 31 декември 2018 / 1 јануари 2019					
Набав.или ревалор.вредност	10,869	12,760	176,725	5,558	205,912
Исправка на вредноста	(9,982)	(9,277)	(93,029)	-	(112,288)
Нето евидентирана вредност	887	3,483	83,696	5,558	93,624
Година што завршува на 31 декември 2019					
Почетна нето евидент.вредност	887	3,483	83,696	5,558	93,624
Набавки, нето од преноси од инвестиции во тек	5,611	622	13,804	(4,916)	15,121
(Амортизација) за годината	(1,342)	(763)	(9,710)	-	(11,815)
Нето евидентирана вредност	5,156	3,342	87,790	642	96,930
На 31 декември 2019					
Набав.или ревалор.вредност	16,480	13,382	190,529	642	221,033
Исправка на вредноста	(11,324)	(10,040)	(102,739)	-	(124,103)
Нето евидентирана вредност	5,156	3,342	87,790	642	96,930

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

Нематеријални средства (продолжува)

Средства за истражување и развој

Со состојба на 31 декември 2019 година, салдото на средствата за истражување и развој во износ од 87,790 илјади денари (2018: 83,696 илјади денари) вклучува трошоци за отварање на нови рудни подрачја со преостанат период на амортизација од 11 години, како и геофизичко истражување и подготовка на 10-годишен план за рудникот.

Нематеријални средства во подготовка

Со состојба на 31 декември 2019 година, салдото на нематеријалните средства во подготовка изнесува 642 илјади денари (2018: 5,558 илјади денари) и се однесува на проекти за рудник и фабрика и новата веб страна на компанијата.

Алокиција на трошокот за депрецијација и амортизација

Од вкупната амортизација и депрецијација за годината што заврши на 31 декември 2019 во износ од 104,492 илјади денари (2018: 140,769 илјади денари) обелоденето во Белешката 23, износот од 98,701 илјади денари (2018: 134,453 илјади денари) е алоциран во цена на чинење на продажбата, додека преостанатите 5,791 илјади денари (2018: 6,316 илјади денари) - во административни и продажни трошоци (види Белешка 18).

7 Финансиски инструменти по категории

Евидентираните вредности на финансиските средства и обврски на Друштвото признаени на датумот на Извештајот за финансиска состојба за објавените периоди можат исто така да бидат категоризирани на следниов начин:

	2019	2018
Средства		
Кредити и побарувања		
Побарувања од купувачи и останати побарувања	315,410	111,411
Финансиски побарувања	217,439	308,083
Парични средства и еквиваленти	563,777	1,348,336
	1,096,626	1,767,830
Обврски		
Останатите финансиски обврски по амортизирана набавна вредност		
Позајмици со камата	70,170	79,860
Обврски кон добавувачи и останати обврски	80,940	73,369
	151,110	153,229

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

8 Залихи

	2019	2018
Производство во тек	203,121	170,762
Резервни делови	60,876	52,836
Готови производи	49,573	59,108
Суровини	12,969	9,747
Трговски стоки	4,666	4,521
Останато	1,464	1,562
	332,669	298,536

Во текот на 2019 година, Друштвото призна трошок за растур, расипување и крш во износ од 2,347 илјади денари (2018: 5,334 илјади денари) и кусоци во износ од 498 илјади денари (2018: 1,060 илјади денари) вклучен во административни и продажни трошоци (види Белешка 18 и 23).

Понатаму во текот на 2019 година, Друштвото изврши проценка на нето реализационата вредност на залихите врз основа на што ја намали нивната вредност во вкупен износ од 25,971 илјади денари (2018: 23,521 илјади денари) алоцирани во административни и продажни трошоци (види Белешка 17,18 и 23).

Трошокот на залихите на суровините, материјалите, резервните делови и останатите залихи, вклучен во цената на чинење на продажбата за годината што заврши на 31 декември 2019 изнесува 206,472 илјади денари (2018: 222,403 илјади денари).

9 Побарувања од купувачи и останати побарувања

	2019	2018
Побарувања од купувачи		
Домашни купувачи	1,727	10,191
Странски купувачи	242,114	103,059
Побарувања од поврзани субјекти (види Белешка 24)	73,535	946
	317,376	114,196
Намалено за: резервирања за оштетување	(4,290)	(3,946)
	313,086	110,250
Останати побарувања		
Аванси на добавувачи	161,378	9,308
Однапред платен ДДВ	47,500	8,484
Одложени трошоци	2,309	2,274
Останати тековни побарувања	2,324	1,161
	213,511	21,227
Побарувања од купувачи и останати побарувања	526,597	131,477

Со состојба на 31 декември 2019 година кредитниот квалитет на портфолиото на побарувањата од купувачите и авансите кон добавувачите на Друштвото е како што следи:

	Недоспеани и неоштетени		Доспеани но неоштетени		Оштетени	Вкупно
	Недоспеани и неоштетени	Доспеани но неоштетени	Оштетени	Вкупно		
Набавна вредност	285,616	27,519	4,290	317,425		
Намалено за резервирање поради оштетување	-	-	(4,290)	(4,290)		
	285,616	27,519	-	313,135		

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

Побарувања од купувачи и останати побарувања (продолжува)

Со состојба на 31 декември 2018 година кредитниот квалитет на портфолиото на побарувањата од купувачите и авансите кон добавувачите на Друштвото е како што следи:

	Доспеани		Оштетени	Вкупно
	Недоспеани и неоштетени	но неоштетени		
Набавна вредност	52,458	57,792	3,946	114,196
Намалено за резервирање поради оштетување	-	-	(3,946)	(3,946)
	52,458	57,792	-	110,250

Анализата на старосната структура на доспеани но неоштетени побарувања од купувачите и аванси на добавувачи со состојба на 31 декември 2019 година е како што следи:

	Домашни	Странски	Вкупно
До 1 година	103	27,416	27,519
Над 1 година	-	-	-
	103	27,416	27,519

Анализата на старосната структура на доспеани но неоштетени побарувања од купувачите и аванси на добавувачи со состојба на 31 декември 2018 година е како што следи:

	Домашни	Странски	Вкупно
До 1 година	7,842	49,950	57,792
Над 1 година	-	-	-
	7,842	49,950	57,792

Промените во сметката на резервирање поради оштетување на побарувањата од купувачите за годините коишто завршуваат на 31 декември 2019 и 2018 се како што следи:

	2019	2018
На 1 јануари	3,946	4,035
Отпис на оштетени претходно целосно резерирани побарувања	(55)	(46)
Приход од наплата на претходно резервирани поб. (Белешка 20)	(18)	(64)
Тековен расход од оштетување на побарувања (Белешка 18)	418	21
Курсни разлики	(1)	-
На 31 декември	4,290	3,946

Со состојба на 31 декември 2019 година, и врз основа на проценка на раководството, Друштвото изврши отпис на целосно ненаплатливи побарувања од купувачи непосредно на товар на тековните расходи, во износ од 1 илјади денари (2018: 9 илјади денари) (Белешка 18).

10 Финансиски побарувања

	2019	2018
Депозити во:		
Стопанска Банка АД Скопје	217,350	154,000
Прокредит Банка АД Скопје	89	154,083
	217,439	308,083

11 Парични средства и еквиваленти

	2019	2018
Денарски и девизни сметки во банки	563,686	1,348,242
Готовина во благајна	91	94
	563,777	1,348,336

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

12 Капитал

Акционерски капитал

	Број на акции	Номин.вред. (000 МКД)	Премија (000 МКД)	Вкупно (000 МКД)
Одобрени, издадени и во целост платени обични акции со номинална вредност од 1 Евро по акција				
	4,686,858	285,761	-	285,761
На 31 декември 2019 и 2018	4,686,858	285,761	-	285,761

Структурата на акционерскиот капитал со состојба на 31 декември 2019 и 2018 година, е како што
следи:

	Број на акции	Износ во евра	%
Stone Works Holdings Cooperatief U.A. Netherlands	4,183,021	4,183,021	89,25
Piraeus Bank S.A. ²	468,700	468,700	10,00
Останати – малцинско учество	35,137	35,137	0,75
	4,686,858	4,686,858	100,00

Сите издадени акции се целосно платени. Имателите на обичните акции имаат право на глас во
Собранието на Друштвото, право на исплата на дел од добивката и право на исплата на дел од
остатокот од ликвидационата односно стечајната маса на Друштвото.

Резерви

	Законски резерви	Ревалоризац -иони резерви	Вкупно
На 01 јануари 2019	733,785	77,080	810,865
Реинвестирана добивка	(253,579)		(253,579)
Трансфер на ревал. вишок одпродадени и расходуван материјални средства	-	(1,546)	(1,546)
31 декември 2019	480,206	75,534	555,740
На 01 јануари 2018	291,145	83,375	374,520
Реинвестирана добивка	442,640		442,640
Трансфер на ревал. вишок одпродадени и расходуван материјални средства	-	(6,295)	(6,295)
31 декември 2018	733,785	77,080	810,865

Ревалоризациони резерви

Ревалоризационите вишоци, кои со состојба на 31 декември 2019 изнесуваат 75,543 илјади денари (31
Декември 2018: 77,080 илјади денари) се иницијално создадени во текот на 2002 година, врз основа на
извршена независна проценка на недвижностите, постројките и опремата на Друштвото.
Последователните промени (префрлувања во нераспределена добивка) се однесуваат на делот на
ревалоризационите вишоци вклучени во продадените средства.

Резерви

Резервите, кои со состојба на 31 декември 2019 изнесуваат 480,206 илјади денари (31 Декември 2018:
733,785 илјади денари), се создадени во текот на годините преку распределба на нето добивката по
оданочување. Во согласност со законската регулатива, Друштвото има обврска секоја година да
издвојува 5% (2012: 15%) од својата годишна нето добивка по оданочување, се додека нивото на тие
резерви не достигне 10% (2012: 20%) од регистрираниот капитал.

² Во својство на издавачот на сертификати ELPIS

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)
Капитал (продолжува)

На 05 Јуни 2018 година, согласно Одлука на Годишното Собрание на акционери број 02-3016/13, дел од добивката на Друштвото за 2017 година во износ од 442,640 илјади денари беше распределена како Реинвестирана добивка и ќе биде искористена за финансирање на инвестиционата програма на Друштвото.

На 16 Април 2019 година, согласно Одлука на Годишното Собрание на акционери број 02-1960/13, делот од реинвестираната добивка во износ од 253,579 илјади денари кој не беше искористен во 2018 година се пренесува во акумулирана добивка.

Со одлука на Собранието на Друштвото, резервите може да се распределат за дивиденди на акционерите и/или за откуп на сопствени акции.

Дивиденди

На 16 Април 2019 година, согласно Одлука на Годишното Собрание на акционери број 02-1960/13, добивката на Друштвото за 2018 година во износ од 1,403,450 илјади денари е распределена за исплата на дивиденди. Во периодот заклучно со 31 декември 2019 година, Друштвото исплати дивиденди на своите акционери во вкупен износ од 1,387,597 илјади денари од кои 15,554 илјади денари се однесуваат за данок на исплатени дивиденди.

13 Позајмици

	2019	2018
<u>Долгорочни позајмици со камата од домашни банки</u>		
Комерцијална Банка ад, Скопје (1,338,000 Еур; кам.стапка бм.либор.+3,8%)	70,170	79,860
	70,170	79,860
Намалено за тековна доспеаност на долгорочни позајмици	(9,679)	(9,680)
Вкупно долгорочни позајмици	60,491	70,180

Позајмиците од домашни финансиски институции се обезбедени со хипотека на дел од имотот на Друштвото (види Белешка 26).

Вкупните новопозајмени средства по кредити и финансиски наем во текот на годината која заврши на 31 декември 2019 изнесуваат 0 илјади денари (2018: 0 илјади денари). Вкупните отплати во текот на истиот период изнесуваат 9,690 илјади денари (2018: 2,552 илјади денари).

Планот за отплата на долгорочните позајмици е како што следи:

	2019	2018
Во рок од 12 месеци	9,679	9,680
Во рок од 1 - 2 години	9,679	9,680
Во рок од 2 - 5 години	29,036	29,040
Над 5 години	21,776	31,460
	70,170	79,860

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

14 Обврски кон добавувачи и останати обврски

	2019	2018
Обврски кон добавувачи		
Домашни добавувачи	40,205	45,717
Странски добавувачи	17,478	6,066
Обврски кон поврзани субјекти (види Белешка 24)	-	-
	57,683	51,783
Останати тековни обврски		
Обврски кон вработените и раководството	22,682	21,328
Пресметани одложени обврски	4,675	-
Аванси од купувачи	2,337	3,676
Обврски по дивиденди (нето од поврзани даноци)	364	133
Обврски по камати	110	125
Останато	101	-
	30,269	25,262
Вкупно обврски кон добавувачи и останати обврски	87,952	77,045

15 Обврски кон државни институции

	2019	2018
Надомест за концесија и други давачки	6,761	6,939
Обврски за персонален данок	168	57
Данок по задршка	385	-
	7,314	6,996

16 Приходи од продажба

	2019	2018
Домашен Пазар	20,552	29,378
Странски пазари:		
-Кина ³	1,522,692	1,617,243
-Грција	552,366	606,469
-Италија	8,336	129,862
-Балкан	12,837	14,954
-Останати пазари	106,277	58,897
Вкупна продажба на странски пазари	2,202,508	2,427,425
Вкупно приходи од продажба	2,223,060	2,456,803

17 Цена на чинење на продажбата

	2019	2018
Залиха на готови производи и недовршено п/во на 1 јануари	229,870	263,406
Зголемено за: Вкупно производство за годината завршена на 31 декември	631,957	704,536
Зголемено за: Приходи од исправка на вредноста на претходно отпишани залихи	2,646	2,670
Зголемено за: Трошоци на продадени различни материјали	1,395	4,932
Употреба на сопствени производи	(4,651)	(5,977)
Намалено за: Растур, расипување и крш (намалено за износот на ДДВ)	(1,989)	(2,866)
Кусоци (намалено за износот на ДДВ)	(422)	(898)
Намалено за: Расход од обезвреднување на залихи (Белешка 8, 18, 23)	(25,971)	(23,521)
Намалено за: Приход од корекција на исправка на вредноста на продадените залихи	(2,646)	(2,670)
Намалено за: Залиха на гот.произв.и недовршено п/во на 31 декември	(252,694)	(229,870)
	577,495	709,742

³ Ја вклучува Кина и Хонг Конг

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

18 Административни и продажни трошоци

	За годината завршена на 31 декември 2019		За годината завршена на 31 декември 2018	
	Административни	Продажни	Административни	Продажни
Трошоци на вработени (Белешка 19)	45,537	9,310	50,783	5,619
Маркетинг и промоции	15,591	538	9,076	6,483
Професионални консултантски услуги	5,989	-	6,047	-
Услуги	5,858	134,947	4,170	55,402
Амортизација и депрецијација (Белешка 5 и 6)	3,059	2,732	3,862	2,454
Материјали, резервни делови и енергија	2,160	1,453	2,262	222
Трошоци за оперативен наем	1,292	-	1,391	-
Даноци и останати надоместоци	1,183	86	1,096	289
Расход од обезвреднување на залихите (Белешка 8, 17, 23)	-	25,971	-	23,521
Растур, расипување и крш (Белешка 8, 23)	-	2,347	-	5,334
Нето евидентирана вредност на отпишана опрема (Белешка 5)	-	1,770	-	17,082
Кусоци (Белешка 8, 23)	-	498	-	1,060
Расход од оштетување и отпис на побарувања од купувачи (Белешка 9)	-	419	-	30
Останати трошоци и провизии	10,177	2,180	12,214	2,687
	90,846	182,251	90,901	120,183

19 Трошоци на вработени

	2019	2018
Нето плати	154,858	163,376
Персонален данок и задолжителни придонеси	77,802	77,277
Трошоци за деловни патувања	373	545
Останати надоместоци	32,874	43,497
	265,907	284,695

Од вкупните трошоци на вработените за годината која завршува на 31 декември 2019 во износ од 265,907 илјади денари (2018: 284,695 илјади денари), износот од 211,060 илјади денари е алоциран во цена на чинење на продажбата (2018: 228,293 илјади денари), додека преостанатите 54,847 илјади денари (2018: 56,402 илјади денари) во административни и продажни трошоци (види Белешка 18).

20 Останати деловни приходи

	2019	2018
Приход од префактурирање на транспортни трошоци и др. услуги	482	9,299
-минус: Трошоци поврзани со погоре наведените услуги	(460)	(9,155)
Приход од префактурирање на трошоци за учество на саем	829	1,531
Отпис на обврски и вишоци по попис	374	236
Продадени материјали	361	4,553
Добивка од продадени недвижности, постројки и опрема (Бел. 5)	155	2,181
Приходи од наплата по судски одлуки	133	-
Приходи од отпис на дивиденди	24	43
Приход од наплата на претходно резервирани побарувања (Бел. 9)	18	64
Приход од наемнини	6	23
Приход од поврат на ДДВ од претставништво во Атина	-	668
Останати приходи	1,141	631
	3,063	10,074

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

21 Финансиски приходи и расходи

	2019	2018
Финансиски приходи		
Приходи по камати	3,465	1,052
Позитивни курсни разлики	10,574	6,445
	14,039	7,497
Финансиски расходи		
Трошоци по камати	(2,852)	(3,116)
Банкарски провизии	(3,541)	(2,493)
Негативни курсни разлики	(11,365)	(7,380)
	(17,758)	(12,989)
Финансиски (расходи), нето	(3,719)	(5,492)

22 Данок на добивка

Усогласувањето на данокот од добивка со добивката според Извештајот за сеопфатната добивка за 2019 и 2018 е како што следи:

	2019	2018
Добивка пред оданочување	1,371,812	1,540,559
Неодбитни трошоци за даночни цели	44,382	52,588
Приходи кои не подлежат на данок	(32)	(189,309)
На 31 декември	1,416,162	1,403,838
Данок по стапка од 10%	141,616	140,384
Намалување	(7,585)	(3,383)
Даночен расход	134,031	137,001
Ефективна даночна стапка	9,77%	8,89%

23 Трошоци според нивната природа

	2019	2018
Трошоци на вработени (Бел. 19)	265,907	284,695
Транспорт на производи	129,605	54,394
Енергија и вода	121,193	128,409
Амортизација и депрецијација (Бел. 5, 6)	104,492	140,769
Потрошени материјали, резервни делови и ситен инвентар	92,662	107,824
Услуги	83,172	131,978
Расход од обезвреднување на залихи* (Бел. 8, 17,18)	25,971	23,521
Маркетинг и промоции	16,129	15,558
Останати трошоци и провизии	12,356	9,796
Професионални консултантски услуги	5,989	6,047
Даноци и останати надоместоци	5,696	5,809
Растур, расипување и крш (Белешка 8, 18)	2,347	5,334
Транспортни трошоци	1,970	954
Нето евидентирана вредност на отпишана и продадена опрема (Бел. 5)	1,770	22,184
Трошоци за оперативен наем (Белешка 27)	1,292	1,529
Репрезентација	1,114	1,304
Осигурување	834	489
Кусоци (Белешка 8, 18)	498	1,060
Расход од оштетување и отпис на побарувања (Бел. 9)	419	30
	873,416	887,290
Промена на вредноста на залихите на готов производ и недовршено производство (Белешки 8 и 17)	(22,824)	33,536
	850,592	920,826

*Расходот од обезвреднување на залихи во износ од 25,971 илјади денари (2018: 23,521 илјади денари) е прикажан во нето износ од признаени расходи 26,853 илјади денари (2018: 24,469 илјади денари) (Белешка 8) и приходи од исправка на вредноста на претходно отпишани залихи во износ од 882 илјади денари (2018: 948 илјади денари) (види Белешка 17).

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

24 Трансакции со поврзани субјекти

Табелата во продолжение го прикажува обемот и салдата од трансакциите со поврзаните субјекти со состојба на и за годините што завршуваат на 31 декември 2019 и 2018:

31 декември 2019	Парични средства	Побарувања	Обврски	Приходи	Набавки
Stone Works Holding Cooperatief U.A Netherlands	-	-	-	-	-
Pavlidis S.A. Marble-Granite Drama Greece	-	73,535	-	552,689	1,408
Надоместоци за раководството	-	-	-	-	25,820
	-	73,535	-	552,689	27,228

31 декември 2018	Парични средства	Побарувања	Обврски	Приходи	Расходи
Stone Works Holding Cooperatief U.A Netherlands	-	-	-	-	-
Pavlidis S.A. Marble-Granite Drama Greece	-	946	-	281,501	-
Надоместоци за раководството	-	-	-	-	9,684
	-	946	-	281,501	9,684

25 Заработувачка по акција

Основната, воедно и разводнетата заработувачка по акција е пресметана по пат на делење на добивката која припаѓа на имателите на обични акции со пондерираниот просечен број на обични акции во оптек во текот на годината.

	2019	2018
Добивка расположлива на акционерите на Друштвото	1,237,781	1,403,558
Просечен пондерирани број на обични акции (Бел 12)	4,686,858	4,686,858
Основна и разводнета заработувачка по акција (МКД по акција)	264.10	299,50

26 Неизвесни обврски

Хипотеки

Обезбедените хипотеки со проценета вредност се како што следи:

	2019	2018
Недвижности, постројки и опрема	146,294	146,294
Машини и опрема	59,269	59,269
	205,563	205,563

Обезбедените хипотеки по нето сегашна вредност се како што следи:

	2019	2018
Недвижности, постројки и опрема	76,615	81,627
Машини и опрема	53,790	60,763
	130,405	142,390

Гаранции

Обезбедените гаранции се како што следи:

	2019	2018
Издадени од Комерцијална Банка АД Скопје	-	3,837
	-	3,837

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)
Неизвесни обврски (продолжува)

Корисници на гаранциите се добавувачи на Друштвото. Гаранциите служат како сигурност дека Друштвото ќе ги плаќа навремено обврските кон добавувачите.

Судски спорови

Со состојба на 31 декември 2019 година, проценетата денарска противвредност на судските постапки покренати против Друштвото изнесува вкупно 2,544 илјади денари (2018: 2,544 илјади денари). Не се антиципирани материјално значајни обврски кои би произлегле од овие судски постапки, бидејќи професионалните правни совети покажуваат дека нема веројатност за појава на значителни загуби.

Даночни инспекции

Заклучно со 31 декември 2019 година извршени се следните даночни инспекции од страна на даночните органи:

- За ДДВ до 30 јуни 2009; и освен контрола направена за Јуни 2019
- За персонален данок на доход за периодот од 1 јануари 2007 до 31 декември 2008;
- За данок на добивка за периодот од 1 јануари 2007 до 31 декември 2012;
- За даноци на концесии до 31 декември 2011;
- За данок по задршка до 31 март 2012.

За неревидиранiot даночен период, постои ризик од утврдување на дополнителни даноци и евентуални санкции доколку биде извршена таква даночна инспекција.

Врз основа на измените во Законот за данок на добивка во 2019 година, со состојба на 31 декември 2019 година, Друштвото има обврска да изготви Извештај за трансферни цени согласно Правилникот за формата и содржината на Извештајот за трансферни цени, видовите методи за утврдување на цената на трансакцијата во согласност со принципот „дофат на рака“ и начинот на нивна примена („Службен весник на РСМ бр. 50/2019“). До датумот на овие финансиски извештаи, Друштвото не изготви извештај за трансферните цени.

Друштвото врши редовна проценка на потенцијалните обврски кои се очекува да произлезат од даночните инспекции од изминатите години. Раководството смета дека износите кои би можеле да се појават нема да имаат значаен ефект врз финансиските резултати и пресметаниот данок на добивка.

27 Преземени обврски

Плаќања за оперативен наем

Со состојба на 31 декември 2019 и 2018 година, плаќањата за оперативен наем се однесуваат на наем на возила. Распоредот за плаќање на оперативниот наем е како што следи:

	2019	2018
Плаќања за оперативен наем		
Сегашна вредност на плаќањето:		
Во рок од 1 година	1,286	1,286
Во рок од 1-5 години	1,979	3,266
	3,265	4,552

Во текот на 2019 година, Друштвото призна трошоци за наеми во износ од 1,292 илјади денари (2018: 1,529 илјади денари) (Белешка 23).

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

28 Договори за концесија

Во текот на 2000 и 2001 година, Друштвото и Министерството за Економија на Република Северна Македонија потпишаа неколку договори за концесија за целите на истражување и експлоатација на локални наоѓалишта на ресурси за мермер. Согласно иницијалните одредби, Друштвото има добиено концесија за горенаведените активности за период од 30 години.

Во продолжение се дадени основните одредби од договорите за концесија согласно со кои Друштвото ги има следните обврски:

- Годишен надоместок за користење на локацијата за која е издадена концесијата во износ од 353 илјади денари, и
- Надоместок за концесија на продадени количини на комерцијален мермер врз основа на Методологијата утврдена од Министерството за Економија на РМ за:
 - блокови 5% од вредноста на материјалот утврден во износ од 18 илјади денари по метар кубен;
 - томболони 5% од вредноста на материјалот утврден на 9 илјади денари по метар кубен;
 - материјал различен од блокови и томболони, кршен или мелен 20 денари по тон.

29 Известување по оперативни сегменти

На 31 декември 2019 и 2018 година, Друштвото е организирано во следниве деловни сегменти:

- рудник;
- фабрика.

Резултатите од работењето по сегменти за годините што завршуваат на 31 декември 2019 и 2018 се како што следат:

	Рудник	Фабрика	Вкупно
Година што завршува на 31 декември 2019			
Продажба	2,090,144	132,916	2,223,060
Добивка од редовно работење	1,365,673	9,858	1,375,531
Финансиски резултат, нето			(3,719)
Добивка пред оданочување			1,371,812
Данок од добивка			(134,031)
Добивка за годината			1,237,781
Останата сеопфатна добивка			-
Вкупна сеопфатна добивка за годината			1,237,781
Година што завршува на 31 декември 2018			
Продажба	2,182,636	274,167	2,456,803
Добивка од редовно работење	1,451,938	94,113	1,546,051
Финансиски резултат, нето			(5,492)
Добивка пред оданочување			1,540,559
Данок од добивка			(137,001)
Добивка за годината			1,403,558
Останата сеопфатна добивка			-
Вкупна сеопфатна добивка за годината			1,403,558

Белешки кон финансиските извештаи (продолжува)
Со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019
(сите износи се во илјади денари, доколку не е поинаку наведено)

Известување по оперативни сегменти (продолжува)

Сегментните средства и обврски на 31 декември 2019 и 2018 година се како што следи:

	Рудник	Фабрика	Вкупно
31 декември 2019			
Вкупно средства	2,162,265	385,196	2,547,461
Обврски	174,632	6,643	181,275
Инвестиции	268,274	66,393	334,667
31 декември 2018			
Вкупно средства	2,335,154	429,855	2,765,009
Обврски	216,048	17,106	233,154
Инвестиции	157,766	47,522	205,288
Продажбата по географски региони е како што следи:			
		2019	2018
Македонија		20,552	29,378
Кина ⁴		1,522,692	1,617,243
Грција		552,366	606,469
Италија		8,336	129,862
Земји од Балкан		12,837	14,954
Останати		106,277	58,897
		2,223,060	2,456,803

Во текот на 2019 година, Друштвото оствари приходи во износ од 552,689 илјади денари или 24,86% (2018: 882,030 илјади денари или 35,90%) од еден поединечен купувач од Грција, кој секој поединечно изнесува повеќе од 10% од вкупните приходи (2018: три поединечни купувачи, еден од Кина и два од Грција).

30 Настани по датумот на известување

По 31 декември 2019 година - датумот на известувањето, до денот на одобрувањето на овие финансиски извештаи, нема настани кои би предизвикале корекција на финансиските извештаи, ниту пак настани кои се материјално значајни за објавување во овие финансиски извештаи.

⁴ Ја вклучува Кина и Хонг Конг

Прилози

Прилог 1 - Годишна сметка со состојба на и за годината што завршува на
31 декември 2019

Прилог 2 - Годишен извештај за работењето со состојба на и за годината што завршува на 31 декември 2019

Grant Thornton

www.grant-thornton.com.mk